

Sygn. akt III CK 99/04

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 grudnia 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marek Sychowicz (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z powództwa ZASP

przeciwko S. sp. z o.o.

o zapłatę,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 10 grudnia 2004 r.,

na rozprawie

kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 7 października 2003 r., sygn. akt [...],

oddala kasację i zasądza od powoda na rzecz pozwanej 600 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 21 maja 2003 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił powództwo ZASP przeciwko S. sp. z o.o. o zasądzenie kwoty 10 000 zł z odsetkami ustawowymi tytułem wynagrodzenia za eksploatację wykonań aktorów oraz świadczeń reżyserów i scenografów teatralnych, należnych powodowi jako organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi za okres do dnia 31 grudnia 2002 r., oraz o zakazanie eksploatacji artystycznych wykonań aktorów i świadczeń reżyserów i scenografów teatralnych bez zawarcia stosownej umowy z powodem. Rozstrzygnięcie to zostało oparte na następujących ustaleniach i ocenach. Pozwana spółka jest operatorem sieci kablowej, w ramach swej działalności nie wytwarzała własnych programów, a jedynie rozprawdzała w sieci kablowej programy radiowe i telewizyjne nadawane przez inne podmioty. Powód jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Decyzją Ministra Kultury i Sztuki z dnia 20 października 1998 r. udzielono mu zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi reżyserów teatralnych i scenografów teatralnych oraz prawami pokrewnymi artystów wykonawców, aktorów, solistów śpiewaków i tancerzy. Zezwolenie to nie dotyczy jednak pola równoczesnego i integralnego nadania utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną, w przeciwieństwie do zezwolenia udzielonego np. SA ZAIKS i STL. Z treści art. 105 ustawy o prawach autorskich w poprzednio obowiązującym brzmieniu wynika domniemanie, że organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi jest uprawniona do zbiorowego zarządzania tymi prawami i prawami pokrewnymi w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz, że ma legitymację procesową w tym zakresie. Domniemanie to ma charakter usuwalny.

Roszczenie, z jakim wystąpił powód, miało oparcie w art. 21 ust. 4 prawa autorskiego, obecnie kwestię tę reguluje art. 21 ust. 3. Przepis ten upoważnia operatorów sieci kablowej do reemisji w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych wyłącznie na podstawie umowy

zawartej z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi. Reemitowaniem jest, zgodnie z art. 6 pkt 5 prawa autorskiego, rozpowszechnianie utworu przez inny podmiot niż pierwotnie nadający drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru. Jest to, w ocenie Sądu Okręgowego, inne pole eksploatacji niż nadawanie programu. Tego pola eksploatacji nie obejmowało zezwolenie na zarządzanie zbiorowymi prawami autorskimi wydane powodowi dnia 20 października 1998 r. O istnieniu takiego uprawnienia nie może przesądzać fakt, że powód posługuje się tabelami wynagrodzeń, są one bowiem wtórne w stosunku do zezwolenia. W konsekwencji uznał Sąd Okręgowy, że pozwana spółka nie miała obowiązku zawarcia umowy licencyjnej z powodem.

Apelację wniesioną od powyższego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 7 października 2003 r. Sąd ten podzielił pogląd, że reemisja programów radiowych i telewizyjnych w sieci kablowej jest odrębnym polem eksploatacji praw autorskich i tak była traktowana także w ustawie – Prawo autorskie w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002 r. (art. 24 ust. 3 i 4). Podzielił również pogląd, że zakres zarządzania prawami autorskimi przez organizacje zbiorowego zarządzania w zakresie pól eksploatacji i rodzaju utworów powinien wynikać z treści zezwolenia. Zezwolenie wydane powodowi obejmowało uprawnienie do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi reżyserów teatralnych i scenografów teatralnych na następujących polach eksploatacji: a) utrwalanie, b) zwielokrotnianie jakąkolwiek techniką, c) wprowadzanie do obrotu, d) najem, e) dzierżawa i f) publiczne odtwarzanie oraz nadawanie, jeśli nie są dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza. Obejmowało także zarządzanie prawami pokrewnymi artystów wykonawców na tych samych polach eksploatacji, a ponadto na polu: g) nadawania za pomocą wizji lub fonii przewodowej lub bezprzewodowej przez stację naziemną i h) nadawania za pomocą satelity. Ponadto w zezwoleniu wydanym powodowi widniało uprawnienie do pobierania wynagrodzenia z tytułu 1) nadawania i publicznego odtwarzania artystycznych wykonawców za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza i 2) rozpowszechniania utworu audiowizualnego w kinach, najmu, dzierżawy oraz publicznego odtwarzania

utworów audiowizualnych dla odtwórców głównych ról. W zezwoleniu tym nie ma mowy o takim polu eksploatacji praw autorskich i pokrewnych, jakim jest reemisja. Powód nie wystąpił, choć mógł to uczynić, o zezwolenie obejmujące również to pole eksploatacji. W ocenie Sądu Apelacyjnego, o zezwoleniu na zarządzanie prawami autorskimi na tym polu nie świadczy fakt uzyskania przed dniem 1 stycznia 2003 r. tabel wynagrodzeń także dla pola reemisja, bowiem dla oceny przesłanek z art. 105 prawa aut. znaczenie ma treść wydanego konkretnemu podmiotowi zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządu prawami autorskimi, a nie treść zatwierdzonych tabel wynagrodzeń, jakimi się ten podmiot posługuje. Sąd zwrócił również uwagę że zezwolenie na wykonywanie zbiorowego zarządu prawami autorskimi jest wydawane w formie decyzji administracyjnej, zatem podstawą oceny zakresu zezwolenia może być wyłącznie treść decyzji, a nie wyjaśnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki. Wątpliwości co do treści decyzji mogą być wyjaśnione w drodze wykładni, dokonanej przez organ, który ją wydał, wyłącznie na żądanie organu egzekucyjnego lub strony (art. 113 § 2 k.p.a.). Powód uzyskał w trybie art. 155 k.p.a. decyzję z dnia 18 czerwca 2003 r. stwierdzającą jego uprawnienie do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi na polu reemisji. Nie znaczy to jednak, zdaniem Sądu Apelacyjnego, że takie uprawnienie miał już poprzednio. W tej sytuacji powód musiałby wykazać, że przed wydaniem tej decyzji twórcy i artyści wykonawcy powierzyli mu zarząd ich prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na polu reemisja, czego jednak nie uczynił.

Wyrok powyższy zaskarżył powód kasacją opartą na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 393¹ k.p.c. W ramach pierwszej z nich zarzucał naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 86 ustawy – Prawo autorskie i uznanie, że pole eksploatacji „nadawanie” wymienione w tym przepisie nie obejmuje swoim zakresem „reemisji”; art. 50 pkt 12 tej ustawy przez uznanie, że równoczesne i integralne nadanie utworu nadanego przez inną organizację telewizyjną lub radiową nie jest rodzajem nadawania i nie mieści się w zbiorczym pojęciu „nadanie”, art. 105 ust. 1 przez uznanie, że domniemanie dotyczy jedynie pól eksploatacji wymienionych w zezwoleniu na zbiorowe zarządzanie danej organizacji oraz przez uznanie, że decyzja uprawniająca organizację do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi dotyczy

wyłącznie okresu poczynszy od daty uzyskania zezwolenia i nie umożliwia dochodzenia należnych wynagrodzeń za okres sprzed uzyskania takiej decyzji. W ramach drugiej podstawy kasacyjnej zarzucał naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, art. 218 § 2 k.p.c. przez nieuznanie zasadności zarzutu apelacyjnego dotyczącego oddalenia wniosku dowodowego, art. 328 § 2 k.p.c. przez nieustosunkowanie się do zarzutów apelacji.

W konkluzji wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz. U. z 2000 r., nr 80, poz. 904; dalej – pr. aut.) w art. 105 wprowadza domniemanie uprawnienia organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do zarządzania i ochrony praw autorskich lub pokrewnych, przy czym, jak wyraźnie wynika z treści przepisu, domniemanie to dotyczy pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem. Istotą tego domniemania jest zwolnienie organizacji zbiorowego zarządzania od obowiązku wykazywania upoważnienia do reprezentacji w procesie o ochronę praw autorskich lub pokrewnych, jednakże jedynie na tych polach eksploatacji, które objęte są zezwoleniem Ministra Kultury i Sztuki. Nie można podzielić zarzutu, że zakres domniemania wynika z umów zawieranych z twórcami i artystami wykonawcami, zatem zakres zbiorowego zarządzania nie musi być tożsamy z treścią zezwolenia. Wniosek taki bowiem jest nie do przyjęcia w świetle art. 104 pr. aut. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że o zakresie domniemania rozstrzyga treść zezwolenia (por. wyrok z dnia 20 maja 1999 r., I CKN 1139/97, OSNC 2000, nr 1, poz. 6, wyrok z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 971/98, OSNC 2001, nr 6, poz. 97). Wniosek taki wynika z faktu, że dla podjęcia działalności mającej na celu ochronę twórców i artystów wykonawców nie wystarcza zawarcie z nimi umowy, ale niezbędne jest uzyskanie zezwolenia (art. 104 ust. 2 pkt 2 i ust. 3). Przemawia za nim ponadto zawarty w art. 104 ust. 6 nakaz ogłaszania decyzji Ministra Kultury i Sztuki o udzieleniu lub cofnięciu zezwolenia w Monitorze Polskim. Ogłoszenie decyzji z jednej strony daje niezbędną wiedzę uprawnionym do ochrony praw autorskich i pokrewnym o zakresie ich ochrony, z drugiej strony daje wiedzę osobom trzecim o zakresie obowiązków, jakie

muszą spełnić na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania. Zezwolenie, o jakim mowa w art. 104 ust. 3 pr. aut., udzielane jest w formie decyzji administracyjnej. Treścią decyzji jest, jak wynika z art. 104 k.p.a., załatwienie sprawy, a więc rozstrzygnięcie o jej istocie, czyli, jak to określa się w doktrynie prawa administracyjnego, orzeczenie co do tych interesów prawnych lub obowiązków, które legitymowały określone osoby do udziału w postępowaniu administracyjnym jako strony. O treści decyzji stanowi jej sentencja. Uzasadnienie decyzji jest jej elementem obowiązkowym, służy wyjaśnianiu toku myślenia prowadzącego do zastosowania konkretnego przepisu prawa, nie stanowi jednak treści decyzji. Jeżeli zatem treść decyzji nasuwa wątpliwości odnośnie do zakresu rozstrzygnięcia, to ich usunięcie może nastąpić jedynie w drodze postanowienia, o jakim mowa w art. 113 k.p.a. Takie postanowienie, jak wyraźnie wynika z treści tego przepisu, wydaje organ na żądanie strony lub organu egzekucyjnego. Dlatego też nietrafny jest zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 217 § 2 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego o zwrócenie się do Ministra Kultury i Sztuki o wyjaśnienie, czy decyzja z dnia 20 października 1998 r. uprawniała ZASP do zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w zakresie w niej nie wymienionym. Na rozprawie kasacyjnej skarżący złożył taką decyzję, powoływanie się na ten dowód jest jednak oczywiście spóźnione i dla rozstrzygnięcia kasacji żadnego skutku wywołać nie może. W sytuacji zatem, w której treść zezwolenia rozstrzyga o zakresie domniemania organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi, a treść ta nie daje podstawy do przyjęcia, że zezwolenie dotyczyło również pola eksploatacji określonego jako równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną stację radiową lub telewizyjną, trafnie uznał Sąd Apelacyjny, że w tym zakresie domniemanie określone w art. 105 pr. aut. zostało obalone. Również w literaturze przedmiotu uznaje się, że zakres zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, ze względu na który ma miejsce ubieganie się o zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki, powinien być określony nie tylko poprzez wskazanie kategorii dóbr (kategorii utworów, artystycznych wykonania, nagrań lub nadań), ale i przez ścisłe określenie pól eksploatacji, w odniesieniu do których zbiorowe zarządzanie ma miejsce, bowiem odniesienie zbiorowego zarządzania do określonych pól eksploatacji wynika

z ogólnej zasady prawa autorskiego, że wszelkie czynności mające za przedmiot prawa majątkowe do utworów oraz artystycznych wykonań powinny zawierać wskazanie pól eksploatacji, do których się odnoszą.

Nie można podzielić również zarzutu naruszenia art. 50 pkt 12 pr. aut. przez błędną wykładnię pojęcia „nadawanie” polegającą na uznaniu, że nie mieści się w nim równoczesne i integralne nadanie utworu nadanego przez inną stację radiową lub telewizyjną. Ustawa o pr. aut. w pierwotnym brzmieniu nie zawierała definicji pojęć „nadawanie” i „reemitowanie”. Dopiero nowelizacja ustawy dokonana ustawą z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. 2002 r., nr 197, poz. 1662), która weszła w życie w dniu 1 stycznia 2003 r. zdefiniowała nadawanie utworu jako jego rozpowszechnianie drogą emisji radiowej lub telewizyjnej, prowadzonej w sposób bezprzewodowy (naziemny lub satelitarny) lub w sposób przewodowy, a reemitowanie utworu jako jego rozpowszechnianie przez inny podmiot niż pierwotnie nadający, drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru. Ustawa w poprzednim brzmieniu nie znała pojęcia „reemitowanie” i posługiwała się pojęciem „nadanie”. Nie można jednak uznać, że brak takiego rozróżnienia świadczył o tym, że pojęcie nadanie należało traktować jako zbiorcze, obejmujące również reemitowanie utworów przez stacje telewizji kablowej. W przepisach ustawy w pierwotnym brzmieniu bowiem istniało rozróżnienie pojęć „nadanie” oraz „równoczesne i integralne nadanie”. I tak w art. 50, określającym przykładowo pola eksploatacji, wymienia się w pkt. 10 „nadanie za pomocą wizji lub fonii przewodowej lub bezprzewodowej przez stację naziemną”, w pkt. 11 „nadanie za pośrednictwem satelity”, a w pkt. 12 „równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną”. Są to zatem różne pola eksploatacji, z samego zresztą przepisu wyraźnie wynika, że określa odrębne pola eksploatacji. Trzeba zwrócić też uwagę na przepis art. 24 ust. 3 pr. aut. w pierwotnym brzmieniu, który zezwalał operatorom sieci kablowych na równoczesne i integralne rozpowszechnianie utworów nadawanych przez inne organizacje radiowe i telewizyjne, pod określonymi warunkami. Jeżeli zatem już w pierwotnym

brzmieniu ustawy pojęcia „nadania” i „równoczesnego i integralnego nadania” nie były tożsame i dotyczyły odrębnych pól eksploatacji, a wydane na podstawie tej ustawy zezwolenie nie obejmuje pola eksploatacji w postaci „równoczesnego i integralnego nadania”, to trudno podzielić twierdzenie skarżącego, że i w tym zakresie zezwolenie zostało udzielone. Trafnie przy tym ustaliły orzekające w sprawie Sądy, że inne organizacje zbiorowego zarządzania uzyskiwały zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na polach eksploatacji określonych w art. 50 pkt 10,12 i 12 ustawy, było to zatem możliwe i stosowane. Trafnie również uznały, że fakt posługiwania się przez skarżącego zatwierdzonymi tabelami wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem (art. 108 pr. aut.) nie świadczy o posiadaniu przez skarżącego zezwolenia w omawianym zakresie. Niezależnie od tego, że zatwierdzenie tabel jest czynnością wtórną w stosunku do zezwolenia, trzeba zwrócić też uwagę, że ustawa o pr. aut., chociaż jej celem jest przede wszystkim ochrona praw twórców i wykonawców, ma również na uwadze ochronę uprawnionych interesów osób trzecich korzystających z cudzej twórczości. Podmioty te nie będąc stroną postępowania w przedmiocie zatwierdzania tabel wynagrodzeń nie mają żadnego wpływu na ich wysokość (nie zmienia tego nawet możliwość odwołania się w wypadkach określonych w art. 108 ust. 5 i 6 do sądu powszechnego, ta możliwość dotyczy bowiem tylko sporów dotyczących stosowania zatwierdzonych tabel). Tym bardziej więc nie można uznać, by obciążał je obowiązek zapłaty wynagrodzenia na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w sytuacji, gdy wydane tej organizacji zezwolenie danego pola eksploatacji nie obejmuje. Przepis art. 24 ust. 4 pr. aut. w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 28 października 2002 r. przewidywał obowiązek zapłaty wynagrodzenia przez operatorów sieci kablowych na rzecz uprawnionych, o tym jednak, czy uprawnionym jest organizacja zbiorowego zarządzania, czy sami twórcy lub artyści wykonawcy, przesądza, jak to już wyżej stwierdzono, treść zezwolenia, o jakim mowa w art. 104.

Nie są trafne także zarzuty podniesione w ramach drugiej podstawy kasacyjnej. Zarzut naruszenia art. 217 § 2 oceniony został już wyżej, przy omówieniu kwestii związania sądu treścią decyzji administracyjnej. Zarzut

naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. niezależnie od tego, że jak wielokrotnie wyjaśniał Sąd Najwyższy w zasadzie nie może stanowić samodzielnej podstawy kasacji, chyba że ocena dowodów dokonana przez sąd drugiej instancji jest rażąco wadliwa lub sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania, jest też nietrafny. Sąd Apelacyjny nie odrzucił bowiem twierdzenia skarżącego, że zawierał z poszczególnymi twórcami umowy o ochronę praw autorskich lub pokrewnych również w zakresie pola eksploatacji określonego w art. 50 pkt. 12 pr. aut., ustalił jedynie, że tego pola eksploatacji nie obejmowało udzielone mu zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki. Uprawnienie powoda do dochodzenia roszczeń z tego tytułu może wynikać z umów z poszczególnymi twórcami, skarżący jednak swoje prawo wywodził nie z konkretnych umów, (choć kilka z tych umów złożył do akt sprawy), ale z uprawnienia określonego w art. 105 pr. aut. i uzyskanie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub pokrewnymi stanowiło podstawę faktyczną roszczenia, a nie upoważnienie do reprezentacji w procesie udzielone przez poszczególnych twórców i wykonawców. Nie jest w końcu zasadny zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Przepis ten reguluje postępowanie pierwszoinstancyjne i do postępowania odwoławczego ma zastosowanie jedynie odpowiednio, poprzez odesłanie zawarte w art. 391 k.p.c., którego naruszenia skarżący nie zarzucał. Ponadto, uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego, wbrew podnoszonym w kasacji zarzutom zawiera odniesienie się do zarzutów apelacyjnych w niezbędnym zakresie, podobnie jak i wyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 393¹² k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 k.p.c.